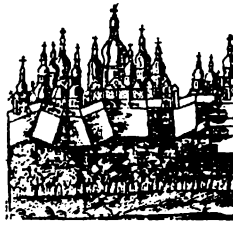

Публікації

Архип ДАНИЛЮК КРИЗЬ ПРИЗМУ ЧАСУ

Arkhyr DANYLIUK. Through the Prism of Time.

У 1996 році Музей народної архітектури та побуту у Львові відзначив своє 25-річчя як окремої установи і 30 років прийняття рішення Львівської обласної Ради народних депутатів про його організацію. Це був важливий ювілей, хоч він відзначався скромно. Сьогодні кризь призму часу переконаємось, що саме початі в тодішньому Державному музеї етнографії та художнього промислу (з 1962 по 1970 рр. музей належав до системи Міністерства культури УРСР) роботи по створенню музею просто неба були фундаментальними, бо виходячи з глибоких наукових засад відбору архітектурних експонатів, побудови композицій (зауважимо, що, крім музею просто неба в Ризі, скансенів в СРСР не було). Урядова постанова щодо створення Республіканського музею народної архітектури та побуту була прийнята лише в 1969 році.

Отже, було нелегко, кажучи образно, "йти незнаними шляхами". І сьогодні приємно зазначити, що очолював цю справу наш ювіляр – Юрій Григорович Гошко, тодішній директор, заступник голови обласного оргкомітету по створенню Львівського скансену (головою оргкомітету був Микола Гнидюк, тодішній заступник голови облвиконкому).

Моя розповідь – це своєрідні спогади в присутності свідків. Можливо, це добре, бо правдивість написаного підлягає відразу й оцінці. Пишучи ці рядки, ми спеціально зупиняємось на окремих деталях, історіях зі створення експозиції, щоб показати, яка це була важка, копітка робота і скільки потрібно було енергії, зусиль віддати директору, як керівнику, щоб розпочати, і все, як кажуть, "поставити на ноги".

У Музеї етнографії та художнього промислу я почав працювати з січня 1967 р. Саме тоді згідно рішення облвиконкому організовувався відділ народного будівництва, який мав займатись створенням музею просто неба. Вибір установи, яка б очолила створення музею, був вдалим і не випадковим: у Музеї етнографії та художнього промислу працювали тоді висококваліфіковані фахівці-етнографи, мистецтвозна-

вці: П.Жолтовський, Р.Гарасимчук, А.Будзан, К.Матейко, І.Сенів, Д.Фіголь тощо. Тут власне й "жила" ідея створення музею просто неба у Львові. До речі, ще 31 липня 1958 р. в газеті "Радянська Культура" було опубліковано звернення "Створити парк-музей народної архітектури", яке було підписане Я.Вітошинським, Ю.Гошком, П.Козланюком, І.Крип'якевичем, О.Кульчицькою, Е.Лазаренком, А.Манастирським, Ю.Мельничуком та іншими відомими у Львові та області людьми.

Активність та інтерес працівників до нової справи в Музеї етнографії та художнього промислу були дуже великі. Всі хотіли чимось допомогти, порадити. Пам'ятаю, тодішній головний охоронець музею Д.Фіголь запропонував свій проект побудови експозиції і постійно з свого домашнього архіву передавав у новостворений відділ фото, вирізки з преси з зображенням архітектурних пам'яток. У робочих кімнатах, коридорах йшли жваві дискусії, які саме пам'ятки треба привозити до музею. Особливо тривалі і завзяті були дискусії щодо "довгої хати", яка мала зайняти важливе місце в експозиції розділу "Бойківщина". Голова ж оргкомітету Юрій Гошко зі свого боку вимагав вже конкретних робіт. Часто скликали засідання Вченої ради, засідання оргкомітету. Пригадую, Юрій Григорович одного разу заявив, що музей не має грошей. Тоді Микола Гнидюк розпорядився брати кошти на відрядження за рахунок облвиконкому. Приємно зазначити, що на кінець 1967 р. до майбутнього музею були вже перевезені водяний млин з с.Либохори і олійня з с.Головецьке Сколівського р-ну, велись переговори про закупівлю садиби з хатою 1812 р. в с.Либохорі Турківського р-ну. Умови продажу власник подав дуже важкі. Довелось втручатись і Юрію Григоровичу. Їздили багато разів до Либохори, адже власник забажав на нову хату матеріалів з лісу, що був поруч. Все це, хоч і з великими зусиллями, але виконувалось. Юрій Григорович тримав під своїм контролем все, що робилось для нового музею, постійно відряджав у поїздки працівників у тій чи іншій справі. До роботи тоді були підключені працівники інших відділів, зокрема М.Мандибуря, О.Буць-Бодревич, А.Будзан.

У цей час, до речі, Юрій Григорович зацікавився етнографічним карпатознавством, почав досліджувати питання етнічної історії, заселення Українських Карпат, народне будівництво, сімейний і господарський побут, звичаї та обряди горян. Підсумком його роботи як вченого над цією темою стала монографія "Населення Українських Карпат XV-XVIII ст. Заселення. Міграція. Побут.", що вийшла у "Науковій Думці" в 1976 р.

Праця ця стала цінною для працівників вже самотійного музею просто неба для наукового пояснення пам'яток народної архітектури і побуту Карпат в експозиції.

Трудношів при створенні музею було багато. Для відтворення вже перевезених пам'яток потрібні були спеціальні лісоматеріали, сніпкова солома. На той час ще не було досвіду обмірювання, розбірки і відтворення пам'яток на місці; не було розроблено засад закупівлі і розрахунку з власниками будівель. Вирішенням цих проблем постійно займався Юрій Гошко.

Пізньої осені 1969 р. я їхав у своє перше відрядження на Гуцульщину, маючи завдання від Юрія Григоровича підшукати і купити гражду. В управлінні культури області теж готувалися до поїздки, але не на Гуцульщину, а до Москви, до колишнього міністра культури Фурцевої, щоб дістати дозвіл на створення музею просто неба у Львові як установи регіонального значення, музею Західної України. І хоча ще не було дозволу, директор думав про необхідність придбання архітектурних пам'яток, про кошти на розбудову майбутнього музею, про штати наукових працівників.

У 1967 році до Львова була вже перевезена з Чернівців Троїцька церква 1774 р., типовий зразок буковинської школи народної архітектури з "хатнім" дахом. До перевезення у Львів церква вже була майже розвалена і чекала реставрації. Тоді вирішили після клопотання дирекції Музею етнографії та художнього промислу передати її у Львівський музей просто неба, бо ще один храм такого типу є в Чернівцях. Це відома Миколаївська церква 1607 року (на жаль, пізніше вона згоріла).

Одночасно намагалися закупити пам'ятки народної архітектури і в інших регіонах Західної України, зокрема на Поліссі. Для цього були використані матеріали поїздок наукових працівників Музею етнографії та художнього промислу по збиранню матеріалів до етнографічного атласу України і Молдавії, які в той час проводились. Вже після спеціальної поїздки було відібрано для закупівлі підварок (замкнутий двір) в с.Датиль Ратнівського р-ну Волинської області.

Власник двору погодився на продаж не відразу. Юрію Григоровичу довелося докласти багато зусиль, щоб скласти умови закупівлі. Юрій Григорович згадує, що тоді він просидів з власником оседку цілу ніч в переговорах. А після цього знову виникли проблеми: для будівництва нової хати йому треба завезти сосновий ліс, який би йому сподобався. Після двох поїздок до Львова на огляд деревини він погодився на те, щоб йому заплатили грішми. Через рік садиба була переве-

зена до Львова. Але, на жаль, через відсутність території для забудови сектору "Полісся" (була організована кампанія проти розширення музею), а пізніше через відсутність коштів, він досі не встановлений в музеї. У майбутньому, мабуть, доведеться підварок відтворювати з нового матеріалу по кресленнях і зразках окремих деталей, які до того часу збережуться.

Я особисто кілька разів бував з Юрієм Григоровичем в поїздках на Полісся. Під час однієї з них ми закупили в с.Підсинівка Старовижівського р-ну Волинської обл. вітряк кізлового типу.

Багато уваги приділялося в музеї відтворенню пам'яток. Юрій Григорович підтримував ідею реконструкції перевезених в розібраному вигляді пам'яток силами теслів з сіл, звідки вони походили. Це було розумно, бо місцеві майстри добре знали будівельні традиції. Тому майже чотири роки працювали в музеї майстри з с.Либохори Турківського району. Пізніше до відтворення пам'яток була залучена Львівська реставраційна майстерня. Власне зусиллями її працівників у перші роки організації музею була відтворена Троїцька церква з Чернівців.

Багато уваги приділялось визначенню місця для пам'яток на території музею. Не було ще генерального плану (вироблялись тільки засади побудови експозиції), хоч схема забудови музею була вже схвалена. Тому, пригадую, Юрію Григоровичу як голові вченої ради і працівникам відділу доводилось багато разів виїжджати на територію, оглядати місцевість, вимірювати кроками, ставити жердини, щоб краще уявити вигляд пам'ятки на новому місці.

Як директор, Юрій Гошко всіма способами намагався прискорити роботи по створенню нового музею. Це зрозуміло, що в радянські часи все було дуже мінливим і багато залежало від конкретних людей, які були керівниками в області чи місті.

Отже треба було виграти і час.

Через 30 років добре видно внесок Юрія Гошка у становлення і розвиток Львівського скансену. Йому він віддав добрий десяток років активної праці. Результат – існування сьогодні самотійного Музею з 125 пам'ятками народної архітектури і 20 тисячами предметів побуту та народного мистецтва з різних регіонів Західної України. Отож, з нагоди 80-річчя від дня його народження автор цих рядків і працівники Музею народної архітектури та побуту щиро вітають Юрія Григоровича зі славним ювілеєм, зичать здоров'я і багато років творчої праці.